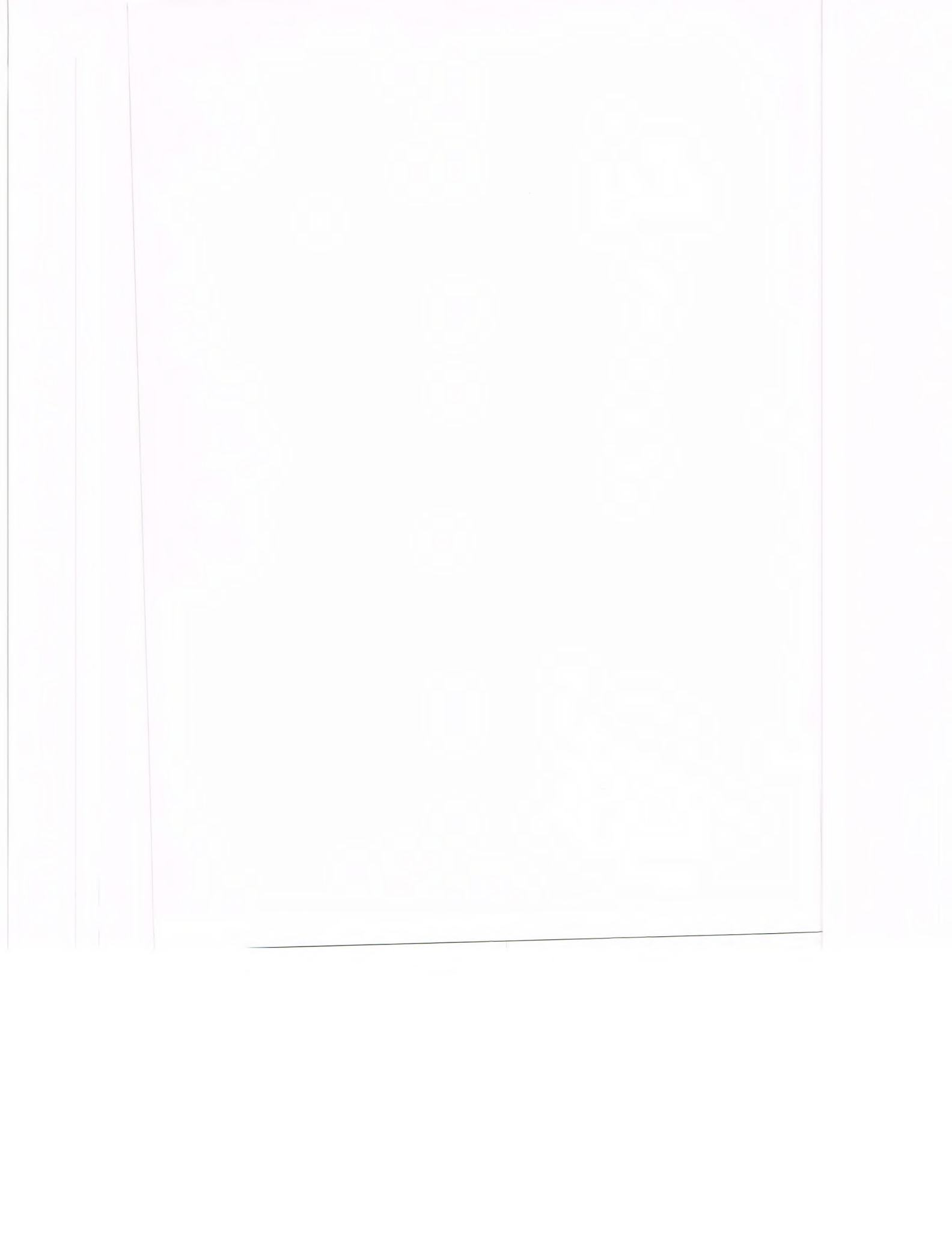

de ovend

20e jaorgaank no. 1

de ovend

feberwaor 1992

twintigste jaorgaank no. 1

In dit blad verschiene bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uutgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j de leden /ab.

Redakteur: Johan Veenstra.

Bureau-redakteur: Pieter Jonker.

Zetwark: Trijnie Gibcus-Telkamp.

Omslag: Sietske A. Bloemhoff.

Alle correspondeensie, inlichtings, adm./ab.: Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde, Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde.

Tillefoon (05160)14533.

Lidm./Ab.: f 17,50 in 't jaor.

ISSN 0166-7351.

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

Inhoud:

Johan Veenstra <i>Jan en Maria weer de populairste naemen in 1991</i>	2
Jouk <i>Parodie</i>	3
Pieter Jonker <i>Schrieversronte Sportief</i>	4
Marjo <i>Wereld zonder greenzen</i>	5
Lodewiek H. <i>Kees Hoogendam: "Keramische keunst wodt onderwardeerd"</i>	6
Johan Veenstra <i>Zwemcomplex van allure</i>	13
Wooldboer <i>Reünie</i>	15
Peggy Klinkhaemer <i>Hortensiastraote nommer zesse</i>	20
Oene Bult <i>Stelling</i>	21
J. Bult-Buldstra <i>Spaanse griep</i>	22
Robeijn <i>Ies mit scheuren of tropisch bloot</i>	24
Bote Stellingwerf <i>Et ongeduld van mem</i>	25
Ds. Rienk Klooster <i>Preek in et Stellingwarfs</i>	27

Jan en Maria weer de populairste naemen in 1991

Veur et achtste aachterienvolgende jaor he'k now al weer bi'jhullen wat veur veurnaemen de Stellingwarver oolden an de kiender geven hebben. Deur de jaoren henne kwammen de naemen Jan en Maria haost altieten as besten uut de busse. Zi'j wunnen et haost altied. Mar in 1990 wodde Jan klopt deur Johannes. Een veeg teken veur Jan of een onbetekenend incidentien? Ik maeke een gokkien in de eerste *Ovend* van 1991 en ik gokte dat Jan en Maria et gewoon doodsimpel weer winnen zollen in 1991. En ik hebbe goed gokt! Jan en Maria staon as vanouds weer bovenan. De Stellingwarvers blieden dat gewoon de mooiste naemen vienen.

In de laeste acht jaor is Jan now al zes keer de winner wodden. Twie keer is hi'j deur Johannes versleugen. In 1984 en in 1990. Maria het et ok zes van de acht keer wunnen. Zi'j is ok twie keer versleugen. In 1984 deur Johanna en in 1988 deur Sandra.

In 1991 he'k alle poppenaemen weer teld uut de burgerlike staand-rebrieken in de *Stellingwarf*, de *Ni'je Oost-Stellingwarver* en de *Liwwadder Kraante* van de gemienten West-Stellingwarf, Oost-Stellingwarf, Et Vene en Smallingerlaand. De Stellingwarver poppen die in de ziekenhuzen van Et Vene en Drachten geboren binnen, bin dus ok now weer mitteld.

Over 1991 he'k op die maniere 751 naemen opschrieven kund, 396 jongesnaemen en 355 maegiesnaemen. Alle veurnaemen die een kiend kreeg, he'k weer mitteld. De letters O en X leverden hielemaole gien naemen op, de letter Z leverde alliend maegiesnaemen op en de letters Q en U alliend mar jongesnaemen.

Van de 10 topnaemen bi'j de jongen weren d'r mar 3 die in 1990 ok bi'j de toppers heurden. Dat weren Jan, Johannes en Stephan/Stefan. Nogal wat wisselings dus. Bi'j de 8 topnaemen van de maegies weren d'r 4 die d'r in 1990 ok uutsprongen. Dat weren: Maria, Elisabeth/Elizabeth, Johanna en Chantal.

Hieronder dan now de riegelties mit de kaampioenen van 1991. Tussen haokies et tal keren dat de naeme eventueel in 1990 geven wodde, as hi'j doe ok bi'j de top heurde.

jongesnaemen:

Jan	13 (13)
Johannes	11 (16)
Hendrik	8
Albert	6
Martijn	6
Stephan/Stefan	6 (4)

maegiesnaemen:

Maria	9 (11)
Elisabeth/Elizabeth	7 (4)
Johanna	6 (5)
Melanie	6
Cornelia	5
Chantal	4 (4)

jongesnaemen:

Dennis	5
Marcel	5
Pieter	5
Richard	5

maegiesnaemen:

Geertje	4
Lisanne	4

Ik wil dit onderzoek eins nog een peer jaor volholen. De tien jaor moe'k aenlik mar volmaeken, donkt me zo. Een gokkien veur 1992? Wat za'k zeggen? Jan en Maria? Och, waaromme ok niet. Lao'we mar mooi zo deurdoen, Stellingwarvers. D'r bin veerder al veraanderings genoeg in de wereld!

*Jouk***Parodie...**

Bi'j 't Berkoper karkien ston
jaorenlaank een geite.
Doe de Kastied krek begon,
was die geite pleite!

't Volk zee: "De Vesuvius!
Die leut 'm verdwienen!"
Alleman naor Else dus!
Daor was niks te vienen,

as wat zwatte keutelties,
die ze niet vertrouwden,
en mitien as et bewies
van de kraek beschouwden.

"De Vesuvius" zee: "Nee!"
Hul zien kraeters dichte.
Tot Ni'jjaorsdag de TV
't Grote Ni'js berichte:

D'r staot bi'j Madame Tussaud
(onbewaekt in feite!...)
vlak naost Gorbatsjov en zo,
ók een dure geite!

Pieter Jonker

Schrieversronte Sportief

De beste biljatters uut Oosterwoolde (foto: F. Platje, Oosterwoolde)

Et is al even leden dat de Stichting Stellingwarver Schrieversronte d'r een hiel ploegien ni'je leden bi'jkreeg. Alle leden van de biljatclub in Hotel 'De Zon' in Oosterwoolde bin lid wodden van de Schrieversronte. D'r weren al een peer meensken lid, mar now is iederiene dat. Et is niet eerder veurkommen in et twintigjaorig bestaon van de Schrieversronte dat alle leden van een aandere club allemaole lid wodden. Toch dot een goed veurbieldd goed volgen, nemen we an. Et zol toch wel aorig wezen as de leden van SIOS, SCO en DIO heur now allegere anmelden as lid van de Schrieversronte. Dat tikt temeensen lekker an. En jim zullen et niet slim vienen, dat wi'j disse biljatters de alderbesten vienen van hiel Oosterwoolde. Op 'e foto vienen jim trouwens ok oons ni'je bestuurslid, Geert van der Meulen (dadde van rechts). Veur him is et spietig dat oons bestuur ok vaeke

op vri'jdagaovend bi'jmekaander komt. Hi'j zal zo now en dan zien biljataovend missen moeten. De Schrieversronte zol trouwens ok een tegenprestaosie leveren deur bi'jdregen te schrieven in et clubblad 'De Roller-Aktueel'. As meugelike onderwarpen weren al andreugen deur oons: 'Biljatten in Oosterwoolde miljeuvrundelik?', 'Sponsoring van et biljatten in Oosterwoolde weenselik?', 'Eteri'je en drinken bi'j et biljatten van grote betekenis' en 'Kaansberekening bi'j biljatten'. Jammergenog is d'r al die jaoren mar ien nommer verschenen. Dus daor kommen we makkelik van of. Toch vunnen we et van belang jim op 'e hoogte te brengen van oonze biezondere ploeg ni'je leden. As d'r meer verienings perberen al heur leden lid te maeken van de Schrieversronte, dan beloven wi'j dat ze op petret in *De Ovend* kommen.

Marjo

Wereld zonder greenzen

Een wereld zonder greenzen,
zal die nog es bestaon?
Dat ok een vlochteling
een pad het om te gaon.

Vlochten uut et eigen laand,
om wat dan ok veur reden,
dot een meenske zomar niet
daor is vaeks wel om leden.

Meensken, die et zels niet angaot,
weten zi'j wat of et is?
Kiek hier es naor die volle winkels
en wat is daor ginder mis?

Aarmoede, onderdrokking, oorlog,
gien plakkiën om te leven.
Een wereld zonder greenzen,
koj' die mar an heur geven.

Lodewiek Hooghiemstra

Kees Hoogendam: "Keramische keunst wodt onderwardeerd"

Donderdagmiddag 6 feberwaori - 't is zaacht weer en de sunne schient veurzichtig, - ried ik op mien fietsien naor et adres De Knolle 3a om veur *De Ovend* een praotien te hebben mit Kees Hoogendam. De boerkeri'je daor as hi'j woont, ligt achterof, een aende et laand in, mit nog twie boerkeri'jen vlak in de buurt. Ik bin an de vroege kaante, dat ik hebbe de tied en kiek es goed om me toe. Een schure, een ovend, een grote staepel hakhoolt opzied van et huus, mit tuun/grösveld d'r bi'j langes; boompies, wat pollen, een peer lienden en twie katten die achter mekeer an zitten. Een kiepe-loop mit een koppel dikke, fosse zwatte en brune Barnevelders d'r in en een baos van een haene. Dan een betegeld terras langs de lange achterziede van et huus. In de veerte, schieve naor rechts, de grote ofvaalbult van de Weperpoolder mit een protte stormvoegels d'r boven die hier gelokkig krek niet te heuren binnen.

A'k nao een posien, nao "Vollek!" roepen an de achterdeure, deur zien vrouw d'r in laoten wor, komt Kees krek anrieden in zien auto. De welhaost onofscheidlike wollen musse op en een peer gele kleiklodders op 'e donkerblauwe schipperstrui geft hi'j mi'j een waarme haand. We gaon naor de kaemer. Mit een flinke kop koffie en een stok eigenbakte krentebolle veur de neuze beginnen we haost ongemurken en vanzels oons praotien, al ha'k al een stokmennig vraogen veurbereid en op pepier zet.

Sund 1974 woont Kees Hoogendam now hie. Van oorsprong komt hi'j uut Den Haag. Hi'j is naor disse kontreinen gaon, op zuuk naor rust en ruimte. In Den Haag hadde hi'j te min aarmslag in en om huus henne om et "pottbakken" goed en voluut uutoefenen te kunnen: d'r was gien plak veur een ovend, gien plak veur een bulte hakhoolt, gien plak veur een opslagplak annex uutstal- en verkooprume. Een goeie kunde maekte him attent op 'e meugelikheden in Friesland. In de Bouwhoeke, in et noorden van de perveensie, was et him liekewel te kael, te ienzem en te koold. Dat uiteindelik kwam hi'j hier in de Stellingwarven telane. Et bevaalt him hier prima, 'n vrundelik laandschop en vrundelike meensken. Zien ienige bezwaor is dat d'r hier niet zovule ommedaenken veur kultuur en keunst is en daj' hier nogal veer van alle kultuurcentra of zitten. Mar hi'j het een auto, dat zodoende kan hi'j vri'j vlot argens kommen as dat neudig is; hi'j het niet et gevulde dat hi'j hier op een eilaand zit.

Omda'k zels nogal sceptisch stao tegenover de "keunstkaante" en "keunstweerde" van et pottbakken en de uiteindelike perdukten d'r van, stelle ik him d'r een tal vraogen over.

Neffens Kees Hoogendam is d'r in oons laand spraoke, nog altied spraoke van een onderwardering van de pottbakkerskeunst. In lanen as b.g. Italië, Fraankrijk, Duutslaand, Zweden en Denemarken wodt et pottbakken lieke vule as

keunst zien en wardeerd as b.g. de schilder- en beeldhouwkeunst en de architectuur. Nog niet zo lange leden wodde in oons laand alderdeegst de B.K.R.-regeling veur keramisten hielendal ofschaft. Et maeken van keramische perdukten wodt hier blikker meer as perduktie-aktiviteit as as kreativiteit die keunst oplevert zien. D'r bin in dit laantien nogal wat beunhaezen en goedwillende amateurs die "pottebakken" as hobby hebben. Wat liekt in wezen ok makkeliker as een stok klei te nemen en daor "eigenhaandig" wat van te modelleren? Iederiene het et wel een betien in de vingers as et d'r op an komt. Mar deskundighied en kwaliteit ontbreken vaeke. En de perdukten van de goeie hobbyïsten bin meerstal een stok goedkoper as die van de beroepskeramisten, en verkopen beter. Daor komt bi'j dat d'r mar weinig echte liefhebbers en verzaemelers van keramiek in oons laand binnen, en ok mar weinig goeie en bekende galleries.

Kees Hoogendam geeft les as gaastdocent en leidet riegelmaotig symposia veur keramisten, hi'j hooft lezings en dimmestraosies in binder- en buterlaand en schrift artikels op zien vakgebied. A'k him vraoge as hi'j op die meniere niet mitwarkt an et nog groter maeken van et al zo grote tal "pottebakkers" en et almar gruuien van de eigen konkurreensie, zegt hi'j dat dat dan in dezelde maote gellen moet veur de schrievers-, schilders- en beeldhouwerswereld en veur musici (zangers, pianisten), aj' kieken naor et grote tal lessen en kursussen dat d'r tegenworig ok an liefhebbers in die vorms van kreativiteit geven wodt. "Et gaot d'r niet omme hoeveule, et gaot om de kwaliteit. Et goeie en de goeien kommen op 'e duur toch wel bovendrieven."

Van een bepaolde rangodder in de verschillende keunsten, daor as b.g. de meziek een hogere en meer de hiele meens ansprekende keunstutering in wezen zol, wil hi'j niks weten: "Et is een kwestie van persoonlike smaek, persoonlike veurkeur, votkommende uut en saemenhangende mit je eigen anleg en veurgeschiedenis, opvoeding en milieu, welke vorm van keunst iene meer ligt en meer ansprekt, en welke minder. Et hangt ok of van de kwaliteit van et perdukt en dus van de kwaliteit en veerdighied van de maeker. Mar over et algemien zullen meensken die veur iene bepaolde vorm van keunst gevuul hebben, dat ok veur aandere keunstuterings ontwikkelen kunnen."

A'k him vraoge wat as hi'j onder "kwaliteit" verstaot, moet hi'j even naodaenken veurdat hi'j bescheid geeft: "Dat is muuilik mit woorden an te geven. Kwaliteit is veur iederiene verschillend. Hoe komt et dat et iene je al wat dot en et aandere niet, dat dít je al ansprekt en dát niet? Dat is niet in woorden te vangen. Wel hangt et dudelik saemen mit de veerdighied van de maeker en de inteensie en instelling daor as hi'j mit an et wark west het. Wat is zien visie, wat brengt hi'j op jow over? De graod en maote van dát anvulen te kunnen, interpreteren te kunnen is weer bi'j iederiene verschillend." We gaon weer terogge naor et pottebakken, de keramiek. "Oefenen jow veural een beroep uut, of ziej' jezels meer as keunstener?" "Zowel et iene as et aandere. Ik bin beroepsmaotig doende a'k in opdracht van een aander een bepaold tal vasies, theepotties, kannegies of koppies an et maeken bin. Ik haele dan, as et een betien wil, zoe'n 40 à 50 exemplaoren in et ure, en daenke ondertussen vaeke an aandere dingen. As keunstener bin 'k doende a'k bepaolde ni'je dingen en ni'je vorms uutperbere, experimentere mit glazuren en ovendma-

Kees Hoogendam in zien uutstal-ruimte mit een pertij
unica's om him toe.
(Foto: J. Wendt)

teriaolen en -temperaturen. De potten en vazen die 'k dan maeke bin unica's: d'r is d'r mar iene van, of hooguit een peer. Mar de greens tussen beroepsmaotig en kreatief wark is vaeke muuilik an te geven. Allierend de kwaliteit van et perdukt is veur mi'j deurslaggevend."

"Hej' niet et gevuul daj' bi'j et pottebakken heufdzaekelik liefelik, mit de buterkaante, doende binnen en dat jow binderkaante, et geestelike, et gevuul, d'r eins niet zo botte an te passe komt?"

"Die scheidung kuj' niet maeken, de meens is een gehiel. Aj' doende binnen wat moois, wat ni'js te maeken, aj' experimenteren mit vorms en materiaolen, dan doe' dat mit volledige inzet van jezels, mit hanen en hatte, mit verstaand en gevulde; verbelinge en fantasie kommen d'r bi'j te passe, je veerdighied en et anvulen van wat as de meugelikheden en onmeugelikheden van et materiaol binnen. Mien doel is et berieken van een bepaold liekwicht, een bepaolde rust en harmonie die mezels voldoening gef. As een aander krek zo over jow wark daenkt en dat ok zo beleeft, dan is dat mooi mitneumen, mar zoks heurt niet bepaolend te wezen veur de inzet en de warkzehmied van de keunstener. As binder- en buterkaante goed saemenwarken en saemengaon, dan wodt et risseltaot ok goed. Dat viene ik belangrik."

"Warken jow naor een bepaold van teveuren bedocht idee, of is d'r meer spraoke van wat deurgaons "inspiraosie" nuumd wodt, een gedaachte-flits die jow an et warken zet?"

"Ik warke naor een idee, in inspiraosie geleuve ik niet zo; et is vule meer een kwestie van transpiraosie: had warken en uutperberen. D'r is spraoke van een stap, een veerder-gaon in mien eigen ontwikkeling, een gevuul da'k jaoren leden nog niet hadde. Et gaot mi'j om et berieken van een zuvere, strenge vorm, rustig, zonder drokte en poespas. Et perdukt moet een ofspiegeling wezen van mien innerlik op dat mement, in liekwicht wezen mit mezels en mien omgeving."

Kees Hoogendam is geboren op 25 september, herinner ik me. Zien steernbeeld is dus Weegschaol; de meest kenmerkende eigenschap van Weegschaolen is dat et "liekwicht-zukers" binnen, dat ze zovule meugelik in liekwicht wezen willen mit heur omgeving. Butendat is Kees Hoogendam veurstaander van een Oosterse kiek op et leven: et zuken van de essentie, de rust, de strenge vorm, ontdaon van alle overbodigheden. Et is in zien keramische perdukten, mit naeme in de unica's, dudelik te zien, vien ik.

"Is d'r een bepaold ideaol-beeld daj' naojaegen en berieken willen? Is d'r een einddoel in jow ontwikkeling daj' veur ogen hebben?"

"De spontaniteit, et oorspronkelike van de prehistorische meens en van de primitieven, dat liekt me et meest ideale en hoogst beriekbere. Zi'j stonnen an et begin van de ontwikkeling; d'r weren nog gien norms, riegels en ofspraoken van "zo en zo heurt dat, dan is et mooi"; ze konnen alles nog zels uutzuken en bedaenken en weren hielendal vri'j in et uteren van heur gevulens, ze stonnen nog hiel dichte bi'j de netuur. Wi'j zullen disse oorspronkelikhied, disse zuverhied nooit meer berieken kunnen. Daarveur biwwe te veer van de netuur of kommen te staon, tevule van oons gevulde los raekt. Vroeger is veur oons veurgoed veurbi'j. Et naodaenken over wat en hoe awwe doen, et veural verstaandelik en berekenend reageren op wat him an oons veurdot dat "de beschaeving" van oons

Pot mit lit; stiengoed mit engobe en asglazuur; 20 x 30 cm.
(Foto: Kees Hoogendam)

eist, dat het remmend op oons warkt en oonze spontaniteit en oorspronkelikhied vervormd. Ie treffen et pattietoeren nog an in de kreatieve uterings van kiender, as en zolange ze mar niet deur de inzichten, kritische opmarkings en anwizings van oolden, familie en leerkrachten beïnvloed en bedurven binnen. Iene as Picasso is d'r destieds hiel dichte bi'j kommen, en in oons laand b.g. de schilders van de Cobra-groep (Appel, Corneille, Lucebert); hoewel, wat as Karel Appel de laeste tied maakt, neffens mi'j nargens meer op liekt en vusen te bedocht en te verstaandelik is. Et mist et spontane en oorspronkelike, et beste en mooiste dat een meens mitkregen het en van himzels an aanderen geven kan."

"Wat is veur jow et wezenlike van mederne keunst? Bin d'r nog wel meugelikheden in de keunst, biwwe niet haost an et einde van oons Latien? En zuwwe dan niet weer van veuren of an beginnen moeten? Mit aandere woorden: zal ok in de keunst de geschiedenis himzels herhaelen, dat we ok daorin "weeromme naor vroeger" gaon zullen?"

"Et wezenlike van mederne keunst is veur mi'j dat et in disse tied ontstaon is en deur meensken van disse tied wardeerd wodt. Dat kun hiel verschillende en veer uutmekeer liggende keunstuterings wezen. Van "weeromme naor vroeger" en "de geschiedenis herhaelt himzels" kan neffens mi'j gien spraoke wezen. "Vroeger" zal nooit weeromme kommen. De ontwikkeling gaot de hieltied deur, de hieltied veerder. Et spontane en echte zal de hieltied meer te zuke raeken, et verstaandelike almar starker wodden, en we zullen de hieltied veerder van de netuur, van oonze oorsprong of raeken. De in wezen niet as keunst bedoelde mar veur eigen gebruik en overleving maekte uterings van de prehistorische meens, die zuwwe nooit evenaoren kunnen, omdawwe now ienkeer niet meer in die tied leven en oons ok niet meer thuis vulen zollen in die tied."

"Laeste vraoge: Wat vienen jow typisch Stellingwarfs, of wat vienen jow typisch an/veur Stellingwarvers?"

Et duurt een schoffien veurdat et antwoord komt: "Dat de meensken hier zo goed heurzels blieden kunnen."

Naoda'k nog wat unica's en perduktiewark plus de ovend bekenen hebbe, neme ik ofscheid van Kees Hoogendam en zien vrouw, en fietse naor huus. Et begint staorigan al wat schiemerig te wodden. Ik hope niet dat dit ok van toepassing wezen zal op 'e weergaove van de inhoud van dit onderhoold, daor a'k inkotten an beginnen moet. Dat zol zunde wezen van et interessaante interview da'k mit Kees Hoogendam had hebbe.

Uut een toespraoke van Kees Hoogendam:

"Amateurs weren d'r vroeger, naor et schient, niet, hoewel, misschien zoj' de pottebakkers in de prehistorie de eerste amateurs numen kunnen. Gien amateurs vanwegen et feit dat et pottenbakken vaeke een nevenfunctie was, mar vanwegen et feit dat iederiene toch árgens beginnen moet. Mar al vlogge, deurdat grotere gebieden via handelsroutes beriekber wodden, gongen pottebakkers heur beroepsmaotig vestigen. D'r nao gaot et beroep van moeke op dochter en van ginneraasie op ginneraasie over, tot aende veurige ieuw, temeensen wat Europa angaot, want op een protte plakken op 'e wereld is et haandwark nog niet hielendal verdrongen deur de tefal en tupperware. Hier in et westen biwwe in die toestaand

anlaand, en zo is de cirkel weer sleuten.

Alles dri'jt, de eerde dri'jt en de kleinste patties daor as alles uut bestaot, dri'jen om mekaander toe. De pottbakkersschieve dri'jt en wi'j dri'jen mit in de kringloop. Dommiet biwwe we zels weer stof wodden en kommen kleine patties van oons bi'j de grondstof telane daor as keramiek uut maekt wodt. Wees dus zunig mit grondstoffen, want et stof van oonze veuroolden zit d'r in. Et is op et laest de eerde daor as de klei uut greuven wodt, en de klei is een opmeakaander-staepeling van kleine patties, deur erosie en wiend en regen bi'j mekere brocht.

De gedaachte dat in klei et stof van oonze veuroolden zit is niet ni'j. De dichter J.H. Leopold beschrift in een vas, hoe as hi'j de warkman maont om veurzichtig en allieend mit schrutend-wezen et aldermooiste te maeken, want in et ni'je bin de versturvenen anwezig..."

Een stokmennig gegevens angaonde Kees Hoogendam

<i>Geboren:</i>	25 september 1941 in Den Haag
<i>Opleiding:</i>	Vrije Akademie in Den Haag
<i>Technieken:</i>	Maekt veural op 'e schief dri'jde unica, mar warkt ok in vri'je vorm en monementaole plastiek.
<i>Tentoonstellingen:</i>	1981: Streekmuseum Tiel; St.-Pietersabdij, Gent. 1983: Singermuseum, Laren. 1985: Scheepvaartmuseum, Sneek; Handwerkskammer, Koblenz (D.) 1986: "Die Dose" en "Salzbrand-Keramik" in Duutslaand: Galerie "Kunst en Keramiek", Deventer. 1987: Frans Hals-museum, Haarlem; Galerie "Het Koets-huis", Schiedam; Kortrijk (België); Ovenbouw-studie-perjekt in La Borne (Fraankriek). 1988: Museum veur mederne Keunst, Oostende en Leuven (B.); Gemiente-museum, Schiedam; Eupenbaore Biebeltheek, Wolvege.
<i>Opdrachten:</i>	1983: Waandplastiek Op 'e Haule; 1985: Herindieling Stationsstraote in Oosterwoolde; Tegeltaleau's Verzetsmonement Oosterwoolde. 1986: Waandplastiek veur Van Boeyenoord in Assen.
<i>Wark ankocht deur:</i>	Dienst Rijksverspreide Kunstvoorwerpen, Den Haag; Museum Princessehof, Liwwadden; Perveensie Friesland; Gemiente Oost-Stellingwarf.

Kees Hoogendam zien wark is uutstald en eventueel te koop op alle daegen van de weke bi'j him an huus, De Knolle 3a, Oosterwoolde/De Fochtel. Van 1985 of warkt hi'j een protte saemen mit Anne v.d. Waarden.

Zwemcomplex van allure

In Wolvege hebben ze een overdekt zwembad en dat zwembad dat wodt ommetoverd tot een zwemcomplex van allure, neffens de West-Stellingwarver kraante van de veurige meitied. En now heur ik inienend dat et allemaole wel es niks wodden kan. Now, gelokkig mar. Et verstaand wint eindelijk. Ja, now was et trouwens niet de bedoeling dat et zoe'n subtropisch zwemparadies wodden zol zoas ze op aandere plakken wel hebben. Nee, et zol in eerste instaansie bestemd wezen veur et eigen Stellingwarver volk, dat et mos dus een ietsien simpeler wodden as dat super-de-luxe geval op 'e Jouwer. Och, wi'j Stellingwarvers bin vanzels ok hielemaole niet zovule wend op dat vlak, mar toch aj' indertied leesden wat d'r in kommen zol! Een waetergliebaene, een waeterkenon, een onderwaeterbaank mit massagestraolen, een waeterparreplu, een wildwaeterkreek, een sauna, een whirlpool en een jetstream. Wat die laeste peer dingen binnen, wee'k niet, mar et klinkt wel verschrikkelike veurnaem. En dat zol dan allemaole bi'j oons in de Stellingwerven kommen! En ze verwaachtten d'r wel 125.000 bezukers in et jaor! 125.000 Stellingwarvers!

Wat veur wondere siepels zollen zoks indertied aenlik bedocht hebben? 125.000 bezukers! En dan ok nog allienig eigen volk. Dan mos iedere Weststellingwarver daor jaors vuuf keer henne. Al die doodgewone Stellingwarver meenskies zoas Lamert en Lutske, Wietske en Aorend en Dirkien en Oene.

En dochten die halwewiezen die zoks uudocht hebben now echt dat Lamert en Lutske naor zoks toegaon zollen? Ze gaon thuus niet iens onder de douche. Ja, ze hebben vanzels wel een douche, mar in de douche hebben ze de vrieskiste staon. En in die vrieskiste zit een halve pinke en nog een bratse appelsmotze en grune boonties van de veurige zoemer. Dat wil overigens hielemaole niet zeggen dat Lamert en Lutske d'r in versmeren. Ze wasken heur morgens gewoon bi'j 't aanrecht mit een lottien grune ziepe. En ien keer in de weke flodderen ze heur bi'j een emmertien vol li'j waeter even lekker hielemaole of. En ze wasken mekeer de rogge. En ien keer in de maond gaon ze een half uurtien mit de voeten in 't sodewaeter zitten en dan bekubben ze heur de naegels as die goed wieke binnen. Dat die plannemaekers in Wolvege hoefden d'r dus hielemaole niet op te rekenen dat Lamert en Lutske ooit van die waetergliebaene roetsen zollen in dat peperdure zwemkomplex van allure.

En Aorend en Wietske ok niet. Die hebben een wastaofel op 'e slaopkaemer. Ze hebben aandere ok wel een mooie betegelde badkaemer mit een ligbad, heur, mar zoe'n ligbad is een onding, neffens Wietske, veural aj' wat oolder wodden. Aorend het al es een keer een ure in onmacht in dat smerige ding legen, doe zi'j krek op 'e rittel was. Hi'j raosde as een maeger varken doe ze thuus kwam. En krieg as vrommes alliend zoe'n dikke pofzak mar es uut zoe'n ligbad weg. De taekelwaegen het d'r haost an te passe kommen moeten. En Wietske is zels al es een keer zo mal uutgleden op die verhipte gladde tegels, dat ze hadde veur 't zelde geld de bonken wel breken kund. En aj' op die leeftied de bonken breken, dan

moej' nog mar ofwaachten of 't allemaole weer goed komt en dan kuj' d'r ok wel es mal henne straampelen blieven. Dat in Wolvege hadden ze d'r ok nooit ien keer op hoeven te rekenen dat Aorend en Wietske gebruik maekt hebben zollen van de whirlpool of de jetstream. Wat dat dan ok veur dingen wezen meugen.

En mit Dirkien en Oene hadde et me ok niet al te best toeleken. Oene het de rek uut de longen, dat die hadde ik drekt nog niet doende zien in de wildwaeterkreek. En Dirkien? Now grotere zeurpoede as Dirkien van Oene moet d'r nog uutvunnen wodden. Altied en iewig mar mierken over heur rimmetiek en heur spataoren. En preuts! Ze het neffens mi'j et boverste knopien van de jurk nog nooit los had. Dat ik hadde Dirkien van Oene drekt nog niet op 'e onderwaeterbaank mit massagestraolen zien, al was 't misschien best wel es goed west veur zoe'n blei. Lichtkaans dat dat prenteboek d'r wat van opknapt was.

Misschien wa'k zels nog wel es een keer naor die sauna gaon a'k es een keertien wat iedel in 't heufd west was. Mar veerder hadden ze al die plannemaekers et beste mar in dat waeterkenon stoppen kund en dan hadden ze et hiele soepien ofschieten moeten tot veer buten de greenzen van Stellingwarf.

Veurlezen veur Omroep Friesland op 9 jannewaori 1992.

Reünie

Beroerde min, zoas Ajax de laeste tied zien thuiswedstrieden speulde. Henk hadde de pest in, ok een staoplak was duur, hi'j kon zien geld wel aandere kwiet. Studio Sport zol et vanaovend wel weer een minne prestaosie numen. Kiek zoe'n aachterspeuler now es, dat is toch gien uutverdedigen! As een vuurpielke scheut de balle recht de locht in.

"Hooghouwe, Vledderveen!" Dat zee de man rechts veur Henk, niet te hadde, mar hi'j verstont et dudelik. Zien biene begonnen slim te trillen, zien kni'jen vuulden verschrikkelik slop as zol hi'j d'r zo deur henne gaon, et wodde him mistig veur de ogen. Hi'j kon niet meer bewegen, zag niks meer. Staon blieden, docht hi'j, staon blieden, gien EHBO, gien dreegbaore... Hiel staorigan wodde et wat beter. Zol Rita toch geliek hebben, gong hi'j naor de bliksem, was dit et begin? Et maekte him bange, et kwam zo onverwaachs, zo hadde, alle kracht was uut je.

De man van Vledderveene hadde een jonge bi'j him. Percies zo ston Henk vroeger mit zien vader in et Diekman-stadion. En haost bi'j alle hoge ballen zee zien vader: "Hooghouwe, Vledderveen." Henk vun et doe vervelend, schaemde him d'r veur. Mar et zat diepe bi'j vader. Henk begreep ok wel dat et te maeken hadde mit Stellinghorn, et dörp waor vader wegkwam. Et voetballen bleef een stok van vroeger, zovule ere dingen was hi'j kwietraekt.

Was et disse direkte konfrontaosie mit zien vader, die him zo angreep? Hi'j docht eins nooit meer an him. Vroeger is veurbi'j, vun hi'j altied. Waoromme raekte dit him zo? Et stadion ston op zien kop: fluitkonzerten, boegeroep, rondom schellende meensken; deur een dikke blunder ston Ajax mit 1-0 achter.

In et schoft spreuk hi'j de man an; ze hadden gien kunde an mekere. Hi'j hietten Jan en kwam wël uut Stellinghorn. Mar hi'j was d'r veur et voetballen; hi'j hadde zeker niet in de gaten hoe belangriek dit veur Henk was. Toch zee hi'j nao ofloop van de wedstried: "Bettie, mien vrouw, wet alles van et oolde dörp, die kent daor iederiene. We wonen bi'j et Oosterpark, fiets mar mit oons mit aj' willen."

Mit een borreltied d'r bi'j wodde et oolderwets gezellig. Henk knapte weer aorig op. Bettie hadde zien opa en opoe nog wel kend. Henk kwam hielendal los en vertelde van et verhuzen naor Enschede, doe hi'j in de vijfde klasse zat. Zien zusters konnen wark kriegen in de textiel en moeke kon niet zonder de meiden. Zels hadde Henk d'r een goeie technische opleiding kregen, mar omdat et mis gong in Twente, was hi'j naor Amsterdam gaon. Ja, hi'j was trouwd, mit een Amsterdamse; iene dochter, die woonde al op heur zels, ja. Mar nog even weer over Stellinghorn. De beste herinnerings weren die van de zoemervekaansies, as hi'j uutvanhuus was bi'j opoe en opa. Speulen mit de jongen uut de buurt, daor was nog ruimte. Nao et broodeten nog visken in de vaort. Van alles kwam weer boven, wat een mooie tied was dat. Margje, zol hi'j heur numen? Waoromme ok niet.

"In de zoemer dat ik van de legere schoele kwam was d'r bi'j Bekhof, de burenen van opoe, een maegien in huus, Margje Bekhof, kennen jim die ok?"

"Jazeker," zee Bettie, "of wi'j Margje kennen, we zien heur wel op verjaordae-

gen. Mien jongste breur is mit een zussien van heur trouwd, now ja, halfzussien dan hê? Margje het et niet makkelik had in heur leven, veurig jaor is heur man wegreaekt. Ze woont in Et Vene." "Ik docht dat ze doe in Drachten woonden; mar ze was soms tieden bi'j heur grootoolden. Ze het daor ok wel naor schoele gaon, geleuf ik."

"Ja, dat zol best kunnen. Ze het gien mooie jeugd had, heur moeke jong wegreaekt, vader vlot weer trouwd, mar die twiede vrouw was een hoop ziek. En hi'j het doe vreselik ruzie kregen mit zien schoonfamilie; tot op 'e dag van vandaege is et ien en al kribberi'je."

Gòh, wedevrouw; now niet veerder over Margje deurvraogen, docht hi'j. Hi'j begon over et wark dat Jan dee. Hi'j vun et niet neudig om te vertellen, dat hi'j zels al twee maonden in de ziekewet leup.

Doe hi'j in de bieten kwam om naor huus te gaon, scheut et Bettie in 't zin: "Gaoj' ok naor de reünie van de legere schoele in Stellinghorn?" Ze vunnen et hiel spietig dat zi'j dan krek een brulloft hadden, aandere weren ze zeker gaon. Henk was niks van een reünie of. "Ik weet et niet, et is zo lange leden." Mar hi'j nam et adres van de kemmissie wel mit.

Margje dus wedevrouw, dat was aorig ni'js. Et liefste maegien dat hi'j ooit kend hadde. Die laeste middag veurdat hi'j weer naor Enschede mos, stiekem in et oolde hokke van Bekhof, de spanning dat ze betrapt wodden konnen, en dat Margje doe zo uut heur zels..., gòh, wedevrouw.

Hi'j fietste al op 'e Overtoom, doe hi'j d'r weer an docht dat Rita d'r niet was. Op zundagmiddag kwam ze zeker niet weeromme. Et duurde wel lange disse keer, al veertien daegen. De beide aandere keren was ze nao een peer daegen al weeromme. Henk vun et niet gewoon, zo lange bi'j de dochter over de vloer. Eerst dan mar naor zien buurtkefé, dat kon nog wel veur Studio Sport. Bi'j et ofrekenen vun hi'j in de buse et adres weer. Margje gong vaast en zeker naor die reünie! Mien beste mementen heb ik vaeke in een kefé, docht hi'j tevreden.

Et was best wel vervelend dat d'r de hiele reize gien karregien langes kwam; hi'j hadde beter drekt op et station een peer blikkies bier kopen kund. Een gelok dat Bettie en Jan niet gongen, now was hi'j vri'j man. Veur de zekerhied had hi'j een weekend-retour neumen; lichtkaans dat hi'j naachs bi'j Margje slaopen bleef. De kemmissie hadde et pergramme en een naemplaetien opstuurd. As ze d'r was, vun hi'j heur makkelik. Waoromme zol ze d'r niet wezen?

In Stienwiek kon hi'j zo op 'e bus stappen. Bi'j toeval zag hi'j et bod waor as Vleddervene op ston, ze weren al bi'j Wilhelminaoord. Was die weg d'r vroeger wel? Wat was dit allemaole vertrouwd, hier heurde hi'j thus. Hi'j kreeg een lekker, waarm gevuul.

Gien wonder dat vader ongelokkig was in Enschede; dat kleine, duustere febriekshuus, in et smalle straotien. Vule laeter pas hadde Henk begrepen hoe et gaon was, ze hadden vader gien keuze laoten. "We gaon naor Enschede," hadden moeke en de meiden zegd. "D'r is wark in de textielfebrieken, ze nemen jow ok an, dat hebben we regeld, we hebben al ja zegd." Vader kon daor niet tegen op. Even kreeg Henk et te kwaod; vroeger was nog niet veurbi'j, waoromme!

In Stellinghorn stapte hi'j zo van de bus et kefé in, et kon nog krek even. Een peer kaartspeulers keken even op, meer niet. De borrel vul d'r goed in; hi'j nam d'r nog iene. Scharp wus Henk: dit wodt een belangrieke dag in mien leven. Daor zol Rita niet van terogge hebben, hadde ze et mar eerder goedmaeken moeten, mar daor was ze te eigenwies veur. Hi'j heurde heur kringachtige stemme: "Te verpesten et altied, wees es een keer een kerel, ie gaon naor de bliksem aj' zo deurgaon, laot die draank now es staon, wi'j gaon d'r alle drieje an kepot, ik wil zo niet langer..."

Niet hielemaole in de goeie stemming veur een reünie, leup Henk naor de oolde schoele. Bi'j mooi weer zollen ze, veur wie dat wol, in optocht deur et dörp naor de feesttente lopen, de ooldste jaorgang veurop. D'r was nog gien begin van een stoet te zien. Dan kon hi'j nog wel even de schoele in, daor weren oolde foto's te zien. Tussen groepies drok praotende meensken deur, leup hi'j naor de grote deure. Meensken gavven mekere de haand, soms onhaandig, stief, mar ok wel joviaal, vlot. D'r weren d'r ok die mekere in de aarms vleugen en an et betuten sleugen, ien, twie, drie keer. Hier ok al, docht hi'j. Now, dan moch hi'j Margje wel viere geven. En dan de laeste op 'e mond?

Een jonge man op een verhoginkien vreug om andacht. Dat kreeg hi'j dudelik niet. Een betien hulpeloos ston hi'j daor. Doe begon hi'j hiel hadde in de hanen te klappen, haost nog hadder as meester Poutsma vroeger. En et wodde verempeld stille. Mar boven de stille uut was d'r now et geluud van een vrouw die goelde, in de schoele. Et was zo indringend, dat de jongkerel niet an zien bosschop begon. Henk, die in de deureupening ston, vuulde him ongemakkelijk; hi'j vun et ok vervelend, zoks heurde niet op een reünie. Die vrouw was gien anstelster, et gong niet mit wilde, hoge uuthaelen; nee, dit mos een groot, een diep verdriet wezen. Uut et lekaol kwam een vrouw; op 'e gang vertelde ze wat d'r an de haand was. Henk verston et meerste niet. De meensken hier praotten ok zo ondudelik, de helte van de woorden slokten ze in. Hadde die vrouw et over Margje en over foto? As dat zo was, mos hi'j d'r daoliks henne!

Wat hi'j zag was een ooldse vrouw, die ston te goelen. Een ere vrouw hul heur aarm vaaste, mar ston d'r veerder onhaandig, hulpeloos bi'j. De goelende vrouw hadde gries haor, dat an de dunne kaant was. Veur zoveer as Henk et gezicht zien kon, leek et schraol en bonkig, mit aekelig blieke lippen. Heur maantel was van et medel dat Rita vier jaor leden al votdaon hadde veur Polen. Gelokkig, dit was Margje niet; hi'j hadde et verkeerd verstaon.

Mit dat hi'j him ommedri'jen zol, raegde een ooldere vrouw him an de kaante. Ze stapte kerdaot op 'e goelende vrouw of, warkte die haandig los van die ere vrouw, sleug beide aarms stief om heur henne en praotte boven et goelen uut op heur in: "Stil now mar, mien arme kiend, goel mar niet meer, wat hebben ze mit je daon al die jaoren, mien lieve kiend, ik bin je tante Matte, ik bin de zuster van je moeder, stil mar kiend, wat hebben ze je wat andaon, ik bin je tante Matte, ik wone hier vlakbi'j, ik stao ok op die foto, thus hebben we nog meer foto's, kom mar mit mi'j naor huus, dan kuj' je wat opknappen, kom mar, maegien..."

Et goelen gong over in snokkeren, ze leut heur gewillig mitvoeren naor buten. Now was de vrouw die an de kaante zet was, hielendal van slag. Mar alle meensken wollen alles van heur heuren. Ze maekte d'r een grote tiezeboel van, over familie-

ruzies en zo. Mar waaromme goelde die vrouw now zo slim, wollen ze weten. Ze wees naor een opplakte foto: "Op die schoelefoto het ze zo krek, veur et eerst van heur leven, heur moeder op een foto zien, as schoelemaegien." Meensken pakten heur buusdoek en deden krek as weren ze wat verkolen. Iene van de omstaanders zee: "Die vrouw kwam mi'j niet bekend veur, mar dan moet et Margje Bekhof wezen."

Henk was mar mitlopen in de optocht naor de tente. Machteloos kwaod was hi'j op alles en iederiene, ok op Margje. Waorumme mos ze dit now zo verpesten? Wat mos hi'j now veerder doen? Hi'j leup mar wat mit, wat aanders kon hi'j niet bedaenken. Et ienige lochtpuntien tiedens de tocht was, dat de vrouw van de keféhoolder vrundelik nikt hadde, naor him.

Bi'j de ingang van de tente vreug een man naor zien naemplaetien. Alle busen van jassien en broek zocht hi'j of, hi'j vun et niet. Mar hi'j moch d'r toch in. Niet veer van de ingang zocht hi'j plak; hi'j wol zien kunnen of Margje d'r nog in kwam. Een jonge vrouw eupende et feest, wel een vlot type. Ze gaf daornao et woord an de meester van de schoele. Die gong d'r echt veur staon en zee dat hi'j kot een historische beschouwing over et leger onderwies holen zol; dat hiette now basisonderwies, zee hi'j d'r bi'j veur de oolderen.

Henk kreeg deur dat hi'j tussen allemaole jonge meensken zat; an de ere kaant van et middenpad zatten de oolderen. Daor mos zien oolde klasse ok zitten, mar hi'j zag niks bekends.

Meester was nog niet veerder as de Fraanse tied: de eerste nationaole schoelewet van 1801.

Henk begon him of te vraogen of Margje nog wel kommen zol. En stel dat ze kwam, wat docht hi'j dan te doen? Meester was now in 1822.

Henk kwam d'r niet uut, et lokte niet. Wol hi'j nog wel mit Margje, mar wat mos hi'j dan? Hi'j kon waachten tot ze kwam, dan zag hi'j wel veerder.

"Lastige schoelejongen," zee meester, "die heur les niet leerd hadden, mossen veur de klasse en kregen dan een bod om de nekke waor een ezel op tekend ston." Zoe'n man hiette now wel directeur, mar daarom hoefde hi'j nog niet zoe'n vervelend lang verhael te holen. En die flauwe grappen sleugen ok nargens op.

Meensken begonnen weer wat te praoten. Twie vrouwluden reisden een lange taofel langes en gavven haost elkeniene een haand.

Margje kwam netuurlik niet meer. Die hadde now heur eigen familie-reünie al; wat hadde zi'j hier nog te zuken. Dat had ik ok eerder bedaenken kund, vun hi'j.

"In 1848 kwam d'r, nao jaoren van striederaosie, vri'jhied van onderwies."

Wat heb ik hier nog te zuken, docht hi'j. Hi'j gong staon en leup de tente uut.

In et kefé was hi'j de ienige klaant; de vrouw kwam bi'j him zitten. "Et is hielemaol gien gezellige reünie, gieniene kent me hier. Docht ik gezellig mit mien oolde schoelekameroden te praoten, gaot die meester de boel vermotten mit een komplette lezing."

"Mar hoe kun ze jow kennen, aj' niet iens et naemplaetien op hebben? Ik weet ok niet wie as jow binnen, mar goed, ik komme zels niet uut Stellinghorn. Jow wollen aanst zeker weer mit de bus naor Stienwiek, over tien minuten is hi'j hier."

Hi'j schrok d'r van, nog gien tel hadde hi'j daor an docht. Nao disse bus kwam d'r nog mar iene, zee ze, om half zeuven. Ze legde even de haand op zien aarm. "A'k jow was, nam ik disse bus mar."

Hi'j zat lekker te soezen in de trein; mit et heupflessien bij de haand kon hi'j de reize wel an. Ondudelik op 'e achtergrond heurde hi'j de drokpraotende meensken van et schoeleplein en de feesttente. Et kwam best goed, hi'j wus al krek hoe 't veerder mos. Ja, hi'j hadde zien lessien goed leerd, vandaege. Now zol hi'j echt krachtig op Rita inpraoten, dat ze mit dat dwassige opholen mos, dat et hielendal gien schaande was om over heur ongeliek henne te stappen. Dan kwam ze wel weer bij him.

Peggy Klinkhaemer

Hortensiastraote nommer zesse

Allienig theedrinken kan best aorig wezen, ie kun ommes krek doen zoaj' zels willen, mar disse middag is d'r niks an, mien man is uutvanhuus, zodoende... Ik bin ok niet wend allienig thee te drinken, sommige vrouwluden wel, mar ikke niet. Now bedoel ik niet dat die vrouwluden beter uut binnen, nee, dat bedoel ik beslist niet. Misschien is 't wat vanwendighied... En daarom pak ik now de penne...

Mar 't schrieven gaot ok nog niet van een leien dakkien. Weej' wat a'k doe? Ik gao in de diepe stoel zitten en ik kiekie 't raem uut! Et buurhuus, recht tegenover staot hielendal in de zunne... Et rechthoekige dak tekent al zien plaetpannegies as mooie vierkaanties veur mi'j uut. Hiel dudelik en hiel scharp. 't Is een prachtig beeld. Mar 't aorigste is wat eers... Op 'e naalde van dat huus staot in et gleensterzunnelocht, een witte voegel mooi te wezen. Et is een meeuw!

Meeuw... zo hiet hi'j, mar mien vader praotte altied van witte voegels! Veurboden van slecht weer, vun hi'j. Mar ik viene him prachtig, op mien gemak zit ik et fiere biest te bekieken, mien halfvolle theekoppien staot verlaoten op 'e taofel. Now rekt de voegel zien slaanke lief, stikt de snaevel as een richtinganwieser naor veuren, spreidet zien vleugels... en zien poten laoten de veilige naalde los! Daor gaot hi'j! Mit mien ogen volg ik him... Zo vliegen, in 't locht van de zunne, de lekkere wiend om de gladde kop, de poten rechtuut strekt, wat zal dat een fantastisch vliegen wezen.

Waorum zol een meenske dat now niet kunnen? Misschien is et hielendal niet muilik! Mien gevuul vligt mit, mit de voegel de blauwe locht in. 't Zal krek zoas zwemmen wezen, daenk ik. Aj' zwemmen bi'j los, hielendal los van alles. Alle moezenusten spulen vot! Misschien beleeft zoe'n voegel dat ok, as hi'j vligt. Warkelik, ik zol dat vulen willen! Parachutespringers... die hebben misschien dat gevuul...

De meeuw is now veer vot, ik zie nog een klein stippien, mar op et grösveld, dat nao de dreugte weer mooi gruuu wodden is, staot een hiel leger zwatte kri'jen te posten. Honger...! Wanneer zol d'r now haost es voerd wodden? In oonze buurte bin d'r een hoop voegelliefhebbers en ik daenke dat die biesten een inbouwde klokke hebben. Kri'jen, enten, eksters, meeuwen, liesters, mezen, musken en protters... alles wodt hier voerd! Now, zullen jim zeggen, dat spul kan toch zels wel zuken? Zeker kun ze dat, temeensen in de zoemer. Mar wat je geven wodt, hoef ie toch niet op te zuken, hen? Zo zal zoe'n voegel d'r ok wel over daenken. Of kan hi'j niet daenken? Ik neme an van wel... De saemenleving zit zo knap in mekere, dat et moet haost wel.

Disse zoemer hadden we ok een hiele huusholing spechten bi'j de deure. Wat bin die biesten mooi en ieverig! Ze bin altieddeur mit heur onderkommens an 't verbouwen. Zo drok hoeft et van mi'j now ok weer niet. En dan hebben we hier mitmekere ok nog knienen! Wo'n die ok voerd? Zeker wel! Die kriegen wottelties! Mar ze vienen ok al dat et niet voldoende is... Daorum gaon al die huppel, trippel, snuffelbiesten mit mekaander naor de boeremoes toe... Now, veuruut mar, niks an

te doen, dan kriegen wi'j een betien minder...

't Wodt zachiesan schiemeraovent op disse vuufde november... Zoe'n middag is ok zomar naor de knoppen... 'k Hebbe niks daon... aliend mar kieken... Mien vluttien thee is koold wodden... en de meeuw is vot...!

Oene Bult

Stelling

Now al krap twintig jaor het Stelling over himzels en de vrouw schreven. Dat is een hiele rok. Ongeveer krek lieke lange as de Schrieversronte bestaot. Hi'j het doedestiets nog mit bi'j de oprichting west in de schoele van Wolvege. En d'r veur zorgd dat et kantoor in Stellingwarf-Oostaende kwam te staon, misschien wel mit omreden de oprichting in West plak vun en de siktaoris van doe daor woonde.

Eerst schreef Stelling veur himzels mit de penne in een schrift, mar wat laeter wodde dat mit de schriefmesiene. Gieniene het die in de zeuventiger jaoren lezen, zels Femmegien niet. Doe kwam de kraante, die om stokkies vreug en nao een kotte tied van perberen wel elke weke iene plaetsen wol en nog roem betaelde ok. Daor kwammen al die jaoren nog wel aorig wat reakties op. Stelling haelde ommes van alles uut, hi'j ree mit zien Daffien naor zien zeune in Amsterdam en dee verslag van zien beviengings, krek liekegoed as dat hi'j mit de vrouw in de kampeerwaegen an et Nannewied ston en spul kreeg mit Grunningers op et kampeerterein. Hi'j gaf overal zien miening over mar nog bin d'r goenend bi'j radio Frieslaand die lelk binnen om de stokkies over dat "verrekte, verpleegde Fries," veural in de tied doe dat zoneudig naor de Stellingwarven brocht wodden mos. Dat weren de betere tieden zuwwe mar zeggen en laeter is et mit Rindert Straotsma wel weer goed kommen, donkt him. En d'r weren Stelling bloemen bezorgd, doe hi'j schreef, dat hi'j in et ziekenhuus "De Tjongerschaans" op et Vene lag, wiels hi'j doe nog nooit daor op een bedde legen had. Mar wel schreef over de ruzie die hi'j had hadde mit de direkteur, omreden Stelling van miening was dat "De Tjongerschaans" (gien geef Fries of Hollaans, zo typerend veur Et Vene) eins "Kuunderschaans" hieten moeten hadde. Ja, dat weren nog es tieden, ok veur een schriever. Tegenworig kuj' alles wel zeggen en schrieven, zonder dat d'r iene over vaalt. Gelokkig mar.

In die tied het Stelling wel haost een schriefmesiene versleten. De meensken vreugen ok wel es, hoe Stelling elke weke weer an een onderwarp kwam en of hi'j niet bange was dat de inspiraosie een keer opholen zol. Now, daor het Stelling niks gien last van. Aj' je oren, ogen en neuze goed eupen hebben, dan liggen de "items" veur et opscheppen en zol Stelling wel elke dag een "column" maeken kunnen. Butendat hadde hi'j doe een heufdredakteur van de kraante, die tot iene van de betere Friezen beheurde en de hieltied zee: "Jow moatte gewoon opskriuwe hwat jo yn it sin komt, mei in bytsje ferbân d'r yn en net langer as ien kolom, leafst in

bytsje koarter, dat er ek nog in adferteensje ûnder kin." Die adverteensie mos vanzels de kosten d'r veur de kraante weer uuthaelen.

Mar iene van de redaktie het Stelling misschien wel de dasse ommedaon. Die man, ok een praoter en een schriever, was slim ofgeunstig dat d'r wel een Stellingwarfs stok in de kraante ston en niet een geliekense in et Fries. Dat die het nog al wat wraomd om Stelling d'r uut te kriegen, wat pas lokte doe d'r bezunigd wodden mos en Stelling as "free-lancer" et eerst et veld rumen mos (op zien eigen veurstel trouwens, zodat een vaaste mitwarker, die daor zien kost verdienen mos, anblieven kon). In die tied is ok et boek van *Stelling en de vrouw* utkommen, wat in die kraante doe een goeie bespreking had het. Een twiede boek *Femmegien en de man* het et niet haeld.

Doe de kraante niet meer hoefde, het et een schoffien stille west om Stelling en de vrouw henne, totdat de redaktie van *de Ovend* kwam om de draod weer op te nemen (now ja, de penne dan, nee beter toch de schriefmesiene, een komputer dus) en dat is zo bleven "tot op de huidige dag". Dat wil zeggen, ien keer in de twee maanden. Aachteruutgaank, veuruutgaank? De juffer mag et zeggen, want die het de laeste peer jaor haost niet meer an et woord west. Dat moet eins al es weer goed kommen. Want ok al is et een Friezinne, ze verdient beter.

J. Bult-Buldstra

De Spaanse griep

De oorlog van 1914-18 wodde ok wel de Spaanse-griep-oorlog nuumd. De oorlog was oflopen zo an et aende van 1918. Et manvolk dat onder de waopens was kon weer naor huus toe. Mar de griep hadde al ommeraeck toesleugen in sommige huusholings en een protte meensken laggen zwaor ziek en mit hoge koorse op bedde. Et was veur iederiene niet zoe'n bliede thuuskomst.

Now was De Fochtel een klein dörpien, d'r woonde meest boerevolk en de veebezetting was ok lang zo groot niet as tegenworig. Mar wie helpen kon die hulp. Boerehulpe was doe nog fremd veur oons. Ok veurzienings zoas elektrisch, gas, waeterleiding en tillefoon hadden wi'j gien weet van. De wegen weren doe ok niet verhadded. Et was zaand en modder en ze weren best gatterig. Mar as kiender klotsten wi'j d'r op oonze klompies gauw deur. Leersies weren d'r ok niet. Mar wi'j konnen d'r best wel omme naor schoele. Mar mit die slimme griep was et niet best as d'r een dokter deur dat malle pad kommen mos.

In mien kienderjaoren weren d'r twee dokters in Oosterwoolde. Dokter Buwalda en dokter Prakken. Die reden in een rietuug mit een span peerden d'r veur. Dokter zat dan aachterin, de koetsier veurin om de peerden te mennen. Ok

mossen ze soms naachs et pad op veur een slim geval. D'r sturven doe veul meensken in die daegen mit die zwaore griep. De klokken ludeden doe vaeke. Dat was doedestieds de gewoonte bi'j et wegraeken en bi'j begraffenissen. Et gebeurde ok wel es dat een begraffenis een dag uutsteld wodden mos deur de slimme ziekte van de buren of de grafgrever. Wi'j hadden doe nog bureplicht op 'e Fochtel. Aula's weren d'r doe ok niet zoas now. Et liek ston dus thuus opbaord. Mar och, wi'j wussen doe ja niet beter. Gewoonte is now ienkeer gewoonte.

Ik weet nog hiel goed dat heit argens weg kwam en dat hi'j vertelde dat Jochems jongen omme kommen weren deur ziekte en koolde. Die stonnen mit een niet al te beste woonwaegen een aentien de Grote Singel op. Et weren twie ongetrouwde breurs. Joek van der Veen is wegraekt op 13 jannewaori 1919 op 'e Fochtel en moet doe in 't baorhusien staon hebben en is ok op 'e Fochtel begreuen. Zien breur Anne is twie daegen laeter sturven, vermoedelik in Oosterwoolde. Ze weren kölfiesmaekers van beroep. Krek as heur breurs Andries en Rense, die weren jonger as zi'j. D'r was indertied ok wel aarmzorg in Oosterwoolde, mar de aarmmeester zal zien zorgen d'r ok wel es mit had hebben om alles goed te regelen.

Wi'j bin now goed zeuventig jaor veerder en hebben gien armoede meer en de gezondheidszorg is stokken beter as in die tied. De griep die d'r doe was zakte staorig weer of, mar hadde wel offers vraogd. Ik was doe 8 1/2 jaor en kan et mi'j nog hiel goed veur de geest haelen. Gelokkig mar dat wi'j now in beter tiden leven!

Robeijn

Ies mit scheuren of tropisch bloot

Tillevisie, kraanten, radio: ze overstromen je mit nijs, sociaole perblemen, poletieke vraagstokken, meenskeleed en zo meer. Et meerste gaot an je veurbij; laot mar, daenk ie, et wodt zo ingewikkeld allemaole. Inkeld kom ie nog es wat tegen waor aj' van daenken daj' et nog naokommen kunnen. Zo leesde ik in de "kwaliteitskraante", NRC van 11-2-'91, dat et wereldkampioenschap op et ies van Thialf hiel wat meensken in grote nood brocht het. As veurbeeld van slimme ellende numen ze een "neef uit Friesland". Die was hielemaole van de kaorte; hi'j nam de tillefoon niet op, hadde niet naor de tv keken, niet naor de radio luusterd, dat alles kon hi'j niet verdregen. En wat mekerde die man? Hi'j had gien toegangskaorte bezetten kund, liekas zovule aanderen.

Ik laot now de zegsman even an et woord. "Zo'n WK is voor hem het hoogtepunt van het jaar. Dat betekent voor hem meer dan een maand op een tropisch eiland met pakweg honderd blote vrouwen".

Gosjemijne, daenk ie, hoe bestaot et! Mar argens wil je zoe'n verhael over vrieskoolde Friezen toch wel an. Een waarmbloedige Stellingwarver veur die keuze steld, zol et zo wel weten.

Laot ik dit es bij de kop pakken en bij mi'j zels te raode gaon. Thialf een hoogtepunt? Nooit van mien leven. Mar ik hool wel slim van rieden. Iene van mien vaaste principes in et leven is dat et zels doen van de dingen altied vule mooier is as et kieken naor aanderen hoe die et doen. En wat is d'r an, twie daegen tussen die mennigte dronkende raozers?

Dus as ik now es Thialf ommeruile veur de Sterrit, zeg es van 60 kilemeter, as et moet 80. Et hoeft niet et allermooiste weer te wezen. D'r mag wel even een sni'jbujgien driegen. En netuurlik zitten d'r scheuren in et ies, dat heurt d'r bij. Een goeie tochtlieder gefd daor niet omme. Liever vanzels gien vluten meensken. Hiel mooi zol et wezen om de tocht mit honderd vrouwluden te rieden. En dan hoefden ze echt niet allemaole zoe'n glanzend strak pak an. Veur de vergelieking mit et eilaand komt dat ok wel goed uut. Jaowel, dat zol best wel een hoogtepunt van et jaor veur mi'j wezen kunnen.

Kiezen dus tussen iene dag Sterrit en een maond "Tropisch eilaand Plus". Makkelik zat, dat laeste netuurlik. Toch even een peer punten bij langes lopen. Et zol wel stokken dunder wezen. Nee, zokke platte argumenten moet ik d'r butenholen, de vergelieking moet zuver blieven. Ik moet et principieler anpakken. En mit principes moej' konsekwent wezen. De stelling van de Belgische minister Toback vaalt niet te verdedigen. Die zee lessend dat principes krek wienen weren: iene veur iene laot ie ze stillegies gaon.

Mien principe is dat kieken naor aanderen niks weerd is aj' zels in aktie kommen kunnen. Et kraantebericht stuurt et die kaant ok op: "pakweg honderd blote vrouwen". Et is gien toeval dat d'r "pakweg" staot. Ok iene die et wark van Freud niet lezen het, snapt dat hier meer achter stikt. Misschien het Freud wel beweerd dat toeval niet iens bestaot.

Honderd vrouwen, in iene maond; niet iens een maond, want in de reiswereld is die nooit langer as 28 daegen. Nee, dan toch mar de Sterrit van 80 kilemeter.

Ik raek zo van et rechte pad. Vule slimmer is, dat ik ok nog een verschrikkelike rekenfout maekt heb. Et gaot niet om 100 vrouwluden, mar om 101. Want mien levenspartner is d'r netuurlik ok. Ik gao altied mit heur op vekaansie. Zolange kan ik heur niet missen. Langer as een dag hool ik dat niet vol. De Sterrit gaot nog krek. Ze het nooit een tochtlieder west, dus blift ze thuus.

Wat is dat now vervelend; waaromme lokt et mi'j al mar niet om een zuvere vergelieking te maeken! As ze mit wil, gaon we toch naor dat eilaand, heerlijk in et waarme zaand. En dan kan ik toch best kieken, dat is gien punt. Vier weken is wel lange, zol et ok vervelen?

"Et sni'jt al een poze niet meer. Et pattien en de stoepe moe'n schoneveegd wodden. Ie zitten daor mar wat te dromen. Aanst glidt d'r iene uut." "Ik zit niet te dromen. Ik filesefeer over de Sterrit en zo. Mar ik gao al."

As d'r iene uutglidt, bi'jveurbeeld een oold vrouwgien en ze brekt de heupe: heb ik dan schuld? Zeker, ik zol geweldige schuldgevlens hebben. Mar bin ik ok schuldig? Een interessaante vraoge. Da's ok toevallig.

Bote Stellingwerf

Et ongeduld van mem

Op een mooie zundag in de naozoemer gongen we weer es mit de glaezen waegen naor ome Jan en tante Anne. Allemaole hadden we et zundagse pak an, ok et peerd. De leidens, waar heit et mit mende, weren van vlochten leer. Heit en ik zatten op 'e veurste baanke, op 'e achterste, mit mem in et midden, breurtien Jan en oons zussien. Et was een hiele zit naor ome Jan, want et peerd mos wel twie uren draeven veur we d'r weren.

Mar nao een ure rieden maekte heit een tussenstop, want et peerd wodde ok een daggien oolder. Veur de harbarge van Jeen van der Berg kreeg et een posien rust. Een oold mannegien, dat Jouk hiette, zorgde veur him, haelde et bit d'r even uut en gaf et waeter. En veur et gaonde en kommende peerd stonnen d'r ok een peer voerbakken mit een zakkien haever klaor. Wi'j gongen dan deur naor de tapkaemer, waar heit een jonkien kreeg, mem een kop koffie en de kiender een glas kwast. Aandere bezukers weren d'r disse keer niet.

De heit van Jeen, Geert van der Berg, brocht oons de consumpties, want zien zeune was vandaege uut diketen, vertelde Geert. Hi'j raekte drok mit heit an de praot, want die twieje konnen mekeer nog van vrogger. En as heit over vrogger begon wus hi'j van gien opholen.

"We moe'n ok es weer veerder, heit," zee mem doe ze de koffie op hadde en wi'j

de kwast. "Ja," zee heit, "gaon jim mar vaast naor de waegen. Ik moet nog even wat waeter kwiet zien te wodden en ofrekenen."

Doe we mit mem buten kwammen, ston et peerd al klaor om vot te gaon. Jouk ston d'r nog bi'j, want die waachtte op zien fooigien. We gongen weer op oons eigen plakkien zitten. "Mag ik de leidens even vaaste holen," vreug ik. "Is 't vertrouwd, vrouw?" vreug Jouk. "Ja heur," zee mem. En doe steuk Jouk me de leidens toe. 'k Vuulde me zo trots as een aepe en hoopte dat heit nog een posien votblieven zol. Mar mem docht d'r aandere over. "Wil ie de baos nog even waorschouwen, Jouk?" vreug ze. "Dat doen we vrouw," zee Jouk en hi'j gong mitien deur naor de tapkaemer. Doe hi'j weer buten kwam zee hi'j: "De baos komt d'r zo an, heur."

Mar doe et weer een kertier laeter was, leup mem de kop omme. Ze kwam naost me op et plakkien van heit zitten en zee: "Geef die leidens es hier." En doe 'k ze heur, wel een betien verstuverd, geven hadde, zee ze: "Vot!" En et peerd begreep drekt wat d'r van him verlangd wodde. Veurd dat heur kiender van de schrik bekomen weren, hadde mem et al an 't draeven. Jouk ston oons mit de mond wied eupen nao te kieken. "Mar hoe moet et now mit heit, mem?" vreug ik, doe 'k weer praoten kon. "Die is nog eerder bi'j ome Jan as wi'j," zee mem. Daor begreep ik niks van. Mar doe reup Jan, die deur et aachterruttien keken hadde: "Daor komt heit al an. Hi'j is op 'e fiets." "Dat wus ik wel," zee mem, "eers weren we ok niet votgaon."

Even laeter kwam heit al naost de glaezen waegen fietsen. "k Gao mar vaast veuruut," reup hi'j. "Ja 't is goed," reup mem weeromme. Gien woorden van verwiet over en weer. Heit wus, dat hi'j disse malle gang van zaeken an him zels te wieten hadde en mem was niet iene, die over zoks nog zeuren gong.

En zo kon et gebeuren, dat heit achter zien twiede jonkien zat, doe mem de menninge van ome Jan opdri'jde. Ome Jan en tante Anne hadden d'r reer van opkeken, dat heit alliend was en nog wel op 'e fiets. Hoe kon dit in vredesnaeme. Mar doe ze heurden wat d'r gebeurd was, weren ze slop van 't lachen west. En laeter, doe we mit mekeer om de taofel zatten te eten, bin d'r over oonze reize nog hiel wat grappies maekt.

En zo we kommen weren, bin we aovens ok weer votgaon. Heit op 'e fiets veuruut en wi'j mit de glaezen waegen achter him an. En bi'j de harbarge van Jeen van der Berg kwammen we weer bi'j mekeer. Jouk paste weer op et peerd en wi'j gongen de tapkaemer in, waor heit al weer achter een jonkien zat. Hi'j hadde Geert ok iene geven veur et lienen van de fiets.

En doe we allemaole weer wat dronken hadden, het heit de keerselaampen van de glaezen waegen ansteuken en bin we op 'e oolde vertrouwde maniere weer naor huus reden.

Preek in et Stellingwarfs

Ds. Rienk Klooster uut Jorwerd (van vroeger uut Oosterwoolde) gong de laeste jaoren in vershillende dörpen in de Stellingwarven veur in Stellingwarfstaelige karkdiensten. Zo preekte hi'j bi'jveurbeeld al es in Hooltpae, Ni'jhooltpae, Oosterwoolde en Berkoop.

In 1991 bin d'r in elk geval twie Stellingwarver karkdiensten mit ds. Klooster as veurganger west. Op 8 september in Oosterwoolde, aovens om 7 ure in de Hervormde kärke. Disse karkdienst wodde uutzunnen deur Omroep Friesland. En op 15 september in Else in de Hervormde kärke daore om half achte aovens. Een goeie zaake dat et Stellingwarfs ok op disse maniere meer en meer bruukt wodt. Daoromme geven we daor disse keer in de Ovend es rejaol ommedaenken an.

We drokken schriftlezing en preek van ds. Klooster of van de dienst op zondag 4 november 1990 in de Hervormde kärke van Oosterwoolde. (red.)

Schriftlezing: Mattheüs 18: 21-35

De geliekenis van de man die niet vergeven wol

21. Doe kwam Petrus naor veuren en vreug Him:

Heer, hoe vaeke moet ik mien breur vergeven as hi'j mi'j iedere keer weer onrecht andot? An zeuven keer toe?

22. Jezus zee tegen him: Ik zegge niet: an zeuven keer toe, mar an zeuventig keer zeuven toe.

23. Daoromme is et hemelse riek te vergelieken mit een keuning die ofrekenen wol mit zien dienstknechten.

24. Hi'j was nog mar krek begonnen te rekenen, doe wodde d'r iene bi'j him brocht, die veur tienduzend talenten bi'j him in et kriet ston.

25. Mar omdat hi'j niks hadde om te betaelen, gebeud de heer om him te verkopen mit zien vrouw en zien kiender en alles wat hi'j hadde, en dat et zo liekmaekt wodden zol.

26. Mar de knecht vul veur him op 'e kni'jen en smeekte: Heer, heb nog evenpies geduld mit mi'j en ik zal jow alles betaelen.

27. En de heer van disse knecht kreeg medelieden mit him, dat hi'j leut him vri'j en de schuld schonk hi'j him.

28. Mar krek doe die knecht butendeure kwam, trof hi'j iene van zien maoten, die him honderd pennings schuldig was; hi'j pakte die man beet en kneep him de keel dichte en zee: Ie zullen mi'j betaelen, wat a'k nog van jow kriege.

29. Doe vul zien maot veur him op 'e kni'jen en zee: Heb nog evenpies geduld mit mi'j en ik zal jow alles betaelen.

30. Mar hi'j wol daor niks van weten, gong vot en leut him in et kesjot zetten totdat hi'j de schuld betaeld hebben zol.

31. Doe zien aandere maoten zaggen wat as d'r gebeurd was trokken ze heur dat slimme an: En ze gongen vot en vertelden heur heer wat as d'r gebeurd was.

32. Doe leut de heer him bi'j him roepen en zee tegen him: Ie smerige knecht daj' binnen. Die hiele schuld heb ik jow schonken, doe'j' mi'j d'r omme smeekten.

33. Had ie now gien medelieden hebben moeten mit jow geliekese, liek as ik medelieden hadde mit jow?

34. De heer was wel zo lelk, dat hi'j gaf him over an de beulsknechten totdat hi'j him de hiele schuld betaeld hebben zol.

35. Zo zal mien hemelse Heit ok mit jim doen, as niet ieder van jim zien breur van hatte vergeft.

Preek

Gemiente

D'r was es een keuning. En die keuning hadde een ambtner. Iene waor as hi'j een protte vertrouwen in hadde, en die as hi'j een kaptaol van wel een miljoen gulden in beheer geven hadde.

En doe kwam de dag dat de boeken naokeken wodden mossen en d'r rekening en verantwoording oflegd wodden mos. Mar et kaptaol was vot. En de ambtner ston mit lege hanen.

Jammerende van ellende lag hi'j over de vloer.

Dit zol zien ondergaank wezen. In oonze tied zol dat zien feliet gaon betekenen en hi'j zol in et kesjot belanen. Mar doe: verkocht wodden op 'e slavemark, hi'jzels zowel as zien vrouw en zien kiender.

En in zien wanhope dot hi'j onmeugelike veurstellen: hi'j zal opni'j beginnen; hi'j zal alles op alles zetten om et geld an de laeste cent toe weeromme te betaelen.

Grote onzin vanzels!

En de keuning - hoe bestaot et - krigt medelieden mit dat prottien ellende daor veur him op 'e vloer. Hi'j wet wel, dat de man wel tien levens hebben moech, zol hi'j alle schuld weeromme betaelen kunnen. De keuning zal d'r nooit een cent van weeromme zien.

D'r zit mar ien ding op: wil hi'j nog wat van disse man hiel laoten, dan zal hi'j - de keuning - zels de schae op him nemen moeten. En inienend het hi'j zien besluit neumen: alle schuld schink ik jow; ie bin vri'j man.

Gieniene kon zien oren geleuven; de ambtener die as de boel oplicht hadde nog wel et alderminste.

D'r was es een keuning. Now, die was d'r niet. Zoe'n keuning het d'r nog nooit west, en die zal d'r ok wel niet kommen. D'r is ommes gien meenske die as zo haandelt.

Want recht is recht, mienend is mienend. Dat is de hadde zaekelike wet van de meensken.

En toch is et verhael niet zomar een sprokien. Et is een geliekenis van Jezus. En geliekenissen gaon over de diepste warkelikhied die as bestaot: De warkelikhied van God, waor as de onmeugelikste dingen bestaon kunnen.

Een keuning die schae lieden wil...

D'r was es een keuning betekent dan ok: d'r is een God. De God waor as Jezus in geleufde. De God die een meenske zien leven weeromme gefit. "Vergeving" hiet dat. En dat is meer as: laot mar zitten, ik zal niet langer leik wezen.

Vergeving wil zeggen: ik wil opni'j mit jow beginnen, mit alles wat d'r gebeurd is. Ik bin d'r klaor veur om de schae te dregen, de kosten te betaelen en de piene te lieden. Vergeven is, om et mit een modewoord te zeggen: inleveren willen, wat inleveren van je recht, van je geliek, van je ere, wat van jezels.

"D'r was es een keuning. En die keuning, dat is God." Dat was et wat Jezus zeggen wol tegen al die meensken om him henne; mislokte en verdwaelde meensken waor as elkeniene op daele keek.

En over heur heufden henne zee Hi'j dat ok tegen al die aandere meensken die as et zo mit heurzels troffen hadden en die daoromme dochten dat ze aandere beoordeelen en veroordeelen konnten.

Mar wat zegt et oons aandere nog? Bi'jtieden kriej' et idee, dat in oonze tied de grote vraoge van et leven hielendal niet meer is awwe wel een genaodige God hebben, mar dat et vule meer de vraoge is, of d'r nog wel een God bestaot? Dat kuj' dan lezen in uutslaegen van enquêtes: zovule percent van de meensken geleuft nog in et bestaon van een God. De vraoge is niet meer: Kan ik wel bestaon veur zien angezicht, mar kan Hi'j bestaon veur mien angezicht.

En mar al te vaeke wodt op God ofscheuven, wat as wi'zels van de wereld maekt

hebben. Woorden as "zunde" en "schuld" daor willen we liever niet meer over praoten.

Dat is donkt mi'j een begriepelike reaktie op al dat gepraot daorover vroeger in de kärke. En zodoende bin et grote versleten woorden wodden zonder inhoold. Mar "zunde" het te maeken mit een versteurde verholing tussen God en de meenske, omdat de meenske onder de maote blift en niet beantwoordet an wat d'r van him verwaacht wodden mag.

En "vergeving" wil zeggen, dat God van zien kaante oons niet an oonszels overlát, mar dat zien tegenkrachten deurwarken, deurgaon. En dat Hi'j mit alle valen en overaende kommen mit oons deurgaon wil en et opni'j mit oons perberen wil. *En dat Hi'jzels de schae lieden wil.*

D'r was es een keuning. En die keuning was God.

Mar d'r was ok een meenske. Et dat was die man die zien leven weeromme kregen hadde.

En dat meenske hadde, kreklik as ieder meenske, iene die bi'j him in et kriet ston. En dan inienend, as hi'j fleurig naor huus toe gaot, komt hi'j die aander integen. "Jow moe'k hebben. Ie bin mi'j nog wat schuldig." En hi'j krigt die aander bi'j de keel. "Genaode," raost die aander. Mar dat is een woortien dat hi'j niet verstaot. Genaode? Niks genaode! Recht is recht! Mienend is mienend! Dat zol mi'j een mooie boel wodden aandere. En de man mit zien schuld raekt in et kesjot. Zo heurt dat!

D'r was es een meenske.

En dat meenske, dat bestaot wel. En nog altieten. Die zal d'r altieten wel wezen. De meenske die van gien genaode wet. De meenske die him nog altieten mar niet begriepen kan, wat as d'r mit himzels gebeurd is.

Hoe bestaot et, zoj' zeggen. Mar et bestaot!

Dat kun we om oons henne zien. Vrundschoppen en familiebanen die stokkend gaon, omdat d'r wat kwaoliek te nemen vaalt. Meensken die weigeren mekere de haand te geven, zels de uutsteuken haand van een aander an te nemen.

Dat knoeit meensken. Dat knoeit niet alliend een aander, mar ok jezels. Mar gien meenske is et hielendal vremd, de hadde wet van oge om oge, tane om tane. Een tegenstaander is een tegenstaander en schuld is schuld, en daormit uut.

D'r was es een meenske. En wie is niet dat meenske?

Et vaalt oons op, dat et in et verhael de butenstaonders binnen die as daorover stroffelen: iene die zien hiele leven kedo krigt en die een aander et leven zoer maekt om zuver haost niks. Hoe bestaot et!

En et zol ok wel es wezen kunnen, dat et butenstaonders binnen die heur argeren an karkemeensken. Heur es hoe ze zingen over genaode en kiek es hoe genaodeloos as ze mit mekere omme gaon!

En de keuning in et verhael? Dat hi'jzels een schae van een miljoen hadde, mar dat die aander gien schae lieden wil, zels niet van een peer tienties, dat nemt hi'j niet. Ommenocht hadde hi'j die man speerd. Zien geld hadde hi'j verlore, mar et hat-

te van die man hadde hi'j niet wunnen. Zien vergeving hadde dat leven niet veraanderd. Et was nog altieten etzelde lietien: recht is recht en mienend is mienend. En op datzelde stuit gaot de verholing stokkend.

Zels jow schuld vergeven krieges, mar zels op jow beurt niet vergeven kunnen, dat is onvergefelijk.

Want, gemiente, die as wat ontdekt het van God zien lieden an oonze schuld, die moet zels ok een betien lieden willen an de schuld van een aander. Et iene kan niet zonder et aandere.

Een meenske die genaode kregen het, mar zels veur een aander ongenaodig is, kan veur God niet bestaon. Leven uut vergeving hooft in: zels vergeven kunnen. Zo bi'j as meenske bonddgenoot en beelddreger van God.

Gemiente, vergeven is gien makkelik woord. Iederiene die wat slims van een aander ondervunnen het, die wet dat. Misschien is d'r wel gien meenske die niet leven moet mit wonden en littekens, mit opzet of onbewust andaon deur anderen. En hoe kom ie daar over henne?

D'r bin verscheiden wegen om klaor te kommen mit wat jow andaon is. De *iene* weg is die van de *vergelding*: Wraoke nemen, haet mit haet, onrecht mit onrecht beantwoorden. Dat kuj' overal zien in et daegelikse leven: haetelikheden over en weer. Lelke brieven schrieven en mekere goed de waorhied zeggen.

Aj' hier veur kiezen, moej' d'r omme daenken, daj' d'r de hielied dieper in raeken: reaktie op reaktie op réaktie. Et bevri'jdt de aander niet van schuld, mar zels gaoj' liekemin vri'juut. Ie kommen d'r hielietien dieper in te zitten. En ie blieven zels een gevangene van jow eigen lelkens en onbegrepenhied.

De *twiede* weg is die van et *vergeten*. Zaad d'r over. Niet meer over praoten. Et kan soms verstaandig wezen. Mar toch, d'r blift wat zitten. En as him weer wat veurdot, komt et weer mit naor boven. Want alles is in wezen bi'j et oolde bleven.

De *dadde* weg is die van de *vergeving*.

Et is niet de makkelikste van de drieje, mar wel de beste. Daor heurt bi'j daj' je d'r eerlik van bewust binnen, daj' piene lieden en dat ok eerlik uitspreuken wodt, wat verkeerd west het.

Dat is: een klove dichtegooien, een brogge bouwen.

En dan zeggen: en toch willen we opni'j beginnen; ik schrieve jow niet of, ik zuke gien verhael; ik zal perberen jow weer te vertrouwen. En de piene, och daor za'k ok wel over henne kommen.

En as die aander niet wil?

Ja, wat moej' dan. Mar laot jezels dan nog niet naor beneden haelen deur lelkens of wrok.

Gemiente,

d'r is een *hadde wet* en d'r is een *zaachte wet*.

De *hadde wet* is: weeromme doen, wat een aander jow andaon het.

En de *zaachte wet*: an een aander doen, wat God an jow daon het.

De hadde wet is: oge om oge, verhael zuken, recht is recht.

De zaachte wet is: waeter in locht veraanderen, droom in warkelikhied, vi'janen in vrunden.

De keuning in et verhael hadde schae doe hi'j zien knecht alles schonk. En de knecht hadde ok schae had as hi'j zien naoste gaon laoten hadde.

Vergeven is altieten *zels schae lieden durven*.

Mar ie winnen d'r ok bi'j. Want allienig zo kuj' veurkommen dat jow eigen hatte gien wildernis wodt.

Awwe oons mar bedanken, dat een aander ok schae lieden kan om oons. D'r is gien leven zonder schae. En wie altieten mar de schae verhaelen wil, die maekt van de wereld een puunbulte. An schuld die niet vergeven is, gaot de wereld stokkend, mar gaoj' zels ok stokkend.

D'r was es een keuning. En die keuning die keus veur de vergeving. En die keuning was God. En d'r was een meenske dat daor van leefde en d'r zels van leven laoten kon. En in et gebed dat de Heer oons leerd het, et Oonze Heit, bidden we dat we zels dat meenske wezen meugen.

Een meenske dat de hadde wet an de kaante zetten kan veur de zaachte wet. De zaachte wet die in staot is om vi'janen in vrunden te veraanderen. En in dat gebed bidden we, dat we zels van een vi'jaand tot een vrund wodden meugen. En dat is et grootste wonder dat op 'e eerde bestaon kan.

Amen.

